

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
ISTORIJOS KATEDRA

Norvegų diasporos istorija

Referatas

Atliko: Aistė Klimavičiūtė

Tikrino: dr. Iona Strumickienė

Kaunas, 2013

TURINYS

1. ĮVADAS.....	3
2. NORVEGŲ MIGRACIJOS PRIEŠISTORĖ VI A. – 1825 M.....	4
3. NORVEGŲ DIDŽIOJI EMIGRACIJA.....	6
3.1. Pirmieji emigrantai 1825 m. ir didžiausi šrautai.....	6
3.2. Gyvenvietės ir užsiėmimai JAV	9
3.3. Socialinės veiklos	10
3.4. Reemigrantai.....	11
3.5. Kitos emigracijos šalys	12
3.6. XX a. antra pusė – XXI a. pr.	13
4. IŠVADOS.....	15
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	16

1. ĮVADAS

Norvegai – viena iš Skandinavijos, esančios Europos šiaurės vakaruose, tautų. Ji išaugo kalnų, miškų ir jūrų apsuptyje, mažai derlingame ir atšiauriame krašte bei daugelį amžių žmonėms asociavosi su vikingais. Ši tauta nebuvo linkusi į užkariavimus, buvo išsibarsčiusi dideliuose plotuose, todėl tyliai sau gyveno kaimyninių valstybių, Danijos ir Švedijos, šešelyje.

Žinių apie norvegų diasporą yra nemažai. Nėra vieno šį klausimą apimančio veikalų, tačiau internetinėje erdvėje yra pakankamai įvairių su norvegų emigracija susijusių šaltinių. Taip pat reikia paminėti, jog šios tautos populiacija nebuvo itin didelė ir ji dažnai yra tapatinama su kitomis Skandinavijos tautomis. Iš prieinamų šaltinių šiame darbe bus bandoma apžvelgti kiek galima išsamesnę norvegų diasporos istoriją daugiau pateikiant konkrečia informaciją apie jų migraciją.

Šio referato tikslas – pristatyti norvegų diasporos istoriją.

Tikslui pasiekti buvo išsikelti uždaviniai:

1. Apžvelgti norvegų ikimasinę migraciją.
2. Aptarti norvegų masinę migraciją.
3. Pristatyti norvegų diasporos bruožus ir ypatybes.

Siekiant įgyvendinti išsikeltus tikslus bus naudojamas chronologinis aprašomasis ir analitinis metodai.

Darbo chronologiniai rėmai – nuo pirmųjų norvegų keliautojų iki šių dienų, tačiau didesnis dėmesys skiriamas XIX amžiuje prasidėjusiai emigracijai.

Apžvelgiant naudojamus terminus, reikia pasakyti, kad *norvegai* bus vartojami visur, kur yra konkrečiai apie juos žinių. Kartais pavartojamas terminas *skandinavai*, reikš, jog nėra tikslių žinių apie norvegų emigraciją ir jie traktuojami kartu bendrai su kitomis Skandinavijos tautomis. *Norvegai-amerikiečiai* terminas naudojamas apibūdinant Amerikoje įsikūrusius ir susiliejusius su visuomene norvegus.

Referate daugiausia naudotasi internetiniais šaltiniais bei knygomis. Iš jų bene naudingiausia buvo *Skandinavijos istorija*¹, kuri suteikė bendrą vaizdą apie skandinavų tautas, o ypač apie norvegus.

Darbą be įvado ir išvadų sudaro 2 skyriai. Pirmajame aprašoma norvegų migracija nuo ankstyvųjų laikų iki XIX a. pr. Antrajame skyriuje dėmesys koncentruojamas į XIX-XX a. vykusią emigraciją. Diasporos ypatybės išdėstomos poskyriuose.

¹T. K. Derry, *Skandinavijos istorija*, Vilnius, 1995.

2. NORVEGŲ MIGRACIJOS PRIEŠISTORĖ VI A. – 1825 M.

Norvegai – jūros žmonės. Kol nebuvo kelių sistemų, tolimus atstumus buvo patogiau pasiekti vandens transportu. Norvegai per Šiaurės jūrą orientavosi į Vakarus ir prekiaavo su Britanijos ir aplinkui esančių Europos šalių pakrantėse esančiais gyventojais². Nuo neatmenamų laikų Arktyje medžiodavo jūros žinduolius ir žvejoj³.

Apie priešistorinius laikus Norvegijoje žinoma mažai, jie čia tęsėsi ilgiau dėl žvārbaus klimato nei likusioje žemyno dalyje. Europiečiams tai buvo paslaptinga žemė ir beveik nebuvo jų susidomėjimo objektas⁴. Į Norvegijos šiaurę pirmieji žmonės galėjo atsikelti apie VIII tūkst. pr. Kr. 872 m. Norvegija buvo suvienyta į karalystę. 971 m. nužudžius jos karalių ir valdžią užėmus Danijai prijauciantiems jarlams, karalystė nominaliai priklausė Danijai iki 1035 m. Bėgant laikui norvegai, kaip ir kiti skandinavai, pradėjo propaguoti aktyvią laivybą, kurios dėka didžioji Europos dalis sužinojo apie šiaurės tautas ir šios davė savo didelį indėlį indėlių istorijai. Šie skandinavų kilmės jūrininkai yra vadinami vikingais, kurie keliavo laivais maždaug VI-XI a. Jie buvo jūrų plėšikai, pirkliai, kurie gąsdino Europą savo grobiamaisiais žygiais⁵. Nėra aišku dėl kokių priežasčių prasidėjo ši skandinavų migracija, manoma, jog galbūt tai galėjo įtakoti gyventojų perteklius, nors žemių įsikurti buvo pakankamai⁶. Norvegai buvo puikūs laivų statytojai, kurie jūros kelius nuo Baltijos iki Adrijos jūrų įveikdavo greitai ir lengvai. Jie buvo drąsūs ir nebijojo žemės pamesti iš horizonto⁷. IX a. norvegai traukė link Airijos krantų ir 836 m. įkūrė Dubliną⁸ bei kitus prekybos centrus palei jos pakrantę. Vėliau sekė persikėlimas į Angliją ir tolimesnės rytinės srities, kurios nebuvo visiškai priklausomos nuo norvegų, taip pat sekė kolonijų kūrimas Farenų salose ir Grenlandijoje. Vikingai iš Norvegijos teritorijos keliavo ir į Islandiją. Į šias teritorijas norvegai kelėsi po nepasisekusių žygių ar susirėmimų. Yra manoma, jog apie 1000 m. norvegas Leifas Eriksonas atrado Ameriką⁹.

Skandinavijoje Tamsiaisiais viduramžiais susiformavo pirklių klasės branduolys, o jam plėstus padėjo skandinavų pirklių bendruomenės esančios už tėvynės ribų – didžiųjų Rusijos upių pakrantėse, Jorke ir Danelavo (Anglija) apylinkėse¹⁰.

XI a. vid. Norvegijos karalystė jau buvo tvirta, tačiau prastai administruojama¹¹. Nepaisant to, buvo orientuojamasi į užsienio teritorijas ir ieškoma vietų kur būtų galima įsikurti, o

²T. K. Derry, *Skandinavijos istorija*, Vilnius, 1995, p. 10.

³Ten pat, p. 330.

⁴Ten pat, p. 13.

⁵Ten pat, p. 26

⁶Ten pat, p. 27.

⁷Ten pat, p. 28.

⁸Ten pat, p. 28.

⁹ http://lt.wikipedia.org/wiki/Leifas_Eriksonas (žiūrėta 2013 10 23).

¹⁰T. K. Derry, *Skandinavijos...*, p. 34.

¹¹ http://lt.wikipedia.org/wiki/Norvegijos_istorija (žiūrėta 2013 10 23).

vėliau Norvegija pasiekė savo jūrinę galybę. Tačiau efektyviai vykdyti savo ekspansinę politiką valstybei trukdė nedidelis skaičius gyventojų¹². Manoma, jog apie XII a. norvegų buvo apie pusę milijono.

Nuo 1299 m. Haakonui V tapus karaliumi buvo vykdoma aktyvi užsienio politika. Jis pradėjo plėsti giminystės ryšius su Skandinavijos šalių karališkomis šeimomis ir dėl tokio jo sumanymo Norvegija atsidūrė unijoje su kitomis valstybėmis. Nuo 1380 m. iki 1814 m. Norvegija buvo valdoma Danijos karaliaus. Galutinai tai buvo įtvirtinta 1536 m., kai jau nebebuvo Norvegijos tarybos ir ji tapo viena iš Danijos provincijų¹³.

Retai apgyvendintai Norvegijai 1349 m. išlikusi Juodoji mirtis sudavė didelį smūgį, nes nuo maro mirė 40-50 proc. gyventojų¹⁴. Ankstyvaisiais naujaisiais laikais sudėtinga kalbėti apie norvegų emigraciją. Iš vienos pusės nėra šaltinių, iš kitos, valstybė priklausė Danijai, todėl kyla problema kaip juos traktuoti – kaip danus ar kaip norvegus. Yra žinoma, jog skandinavai keliaudavo studijuoti į Vokietijos universitetus ir ten užsikrėtę Reformacijos mada ją parsiveždavo namo. Tai buvo vienas iš kelių, kuriuo liuteronybė paplito Skandinavijoje¹⁵.

XVI a. Norvegija atsigaudinėjo po vėlyviesiems viduramžiams būdingo socialinio ir ekonominio nuosmukio ir plėtė eksportą¹⁶. Eksportavo žuvis, medieną į Olandiją ir kitas miškus praradusias Vakarų Europos šalis.

XVII a. apie norvegų migraciją žinoma tiek, jog jie buvo imami į Danijos kariuomenę rekrūtais¹⁷. Taip pat jie buvo jūrininkai, tačiau dažniausiai sandomi anglų ar olandų paprastuose ar net karo laivuose¹⁸. Taip pat žmonės iš vietinių pasaulietinių, bažnytinių ir karinių pareigūnų šeimų vyko mokytis į Kopenhagą¹⁹. Jie darė didžiulę įtaką norvegų tautiniam gyvenimui. Norvegai keliaudavo gyventi į Daniją, Olandijos laivyne jie buvo geriausi jūreiviai.

Norvegai su Olandijos laivynu keliaudavo į Naująjį Amsterdamą (Niujorką)²⁰. 1624 m. Niudžersyje buvo įsteigta norvegų kolonija. Vėliau emigrantų daugėdavo, tik jie nebuvo traktuojami pagal tautybės, o bendrai vadinami skandinavais.

1814 m. pagal Kylio sutartį Norvegija Danijos buvo atiduota Švedijai. Šiame amžiuje religija vaidino svarbų vaidenį emigracijoje į Šiaurės Ameriką. Į Naująjį pasaulį traukė protestantų sektos²¹. Šis amžius buvo norvegų emigracijos zenitas.

¹²T. K. Derry, *Skandinavijos...*, p. 70.

¹³Ten pat, p. 107.

¹⁴<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/2197762?dopt=Abstract> (žiūrėta 2013 10 23).

¹⁵T. K. Derry, *Skandinavijos...*, p. 109.

¹⁶Ten pat, p. 125.

¹⁷Ten pat, p. 144.

¹⁸Ten pat, p. 165.

¹⁹Ten pat, p. 192.

²⁰Norway Emigration and Immigration, http://familysearch.org/learn/wiki/en/Norway__Emigration_and_Immigration (žiūrėta 2013 11 09).

²¹T. K. Derry, *Skandinavijos...*, p. 259.

3. NORVEGŲ DIDŽIOJI EMIGRACIJA

3.1. Pirmieji emigrantai 1825 m. ir didžiausi srautai

XVII-XVIII a. iš Skandinavijos labai nedaug emigravo. XIX a. situacija pasikeitė. Norvegų migracija prasidėjo 1825 m., kai laivas iš Stavangerio (Norvegija) po trijų mėnesių kelionės išsilaipino Niujorke²². Šie pirmieji emigrantai – jų buvo 53²³ – nebuvo ekonominiai, jie daugiausia buvo ūkininkai iš Rogalando regiono turėję stiprius ryšius su kvakerių ir Hauge judėjimais²⁴. Šie judėjimai buvo priešingi vyraujančiai nuomonei ir nemėgstami norvegų liuteronų valstybinės bažnyčios. Jie siekė religinės laisvės ir pasauliečiams skelbti Dievo žodį. Dar prieš tai 1821 m. Stavangerio kvakeriai išsiuntė Cleng'ą Peerson'ą ir Knud'ą Olsen Eide'ą į Ameriką, kad apžiūrėtų kokios ten yra gyvenimo sąlygos. Cleng'as Peerson'as grįžo į Norvegiją vienas 1824 m. vasarą ir informavo bendruomenę apie savo sėkmingus radinius. Jis vadinamas norvegų emigracijos tėvu²⁵. C. Peerson'as grįžo atgal į Ameriką ir ruošėsi norvegų atvykimui, kurie išsilaipino Niujorke 1825 m. spalio 9 d. Šie pirmieji emigrantai suformavo Amerikos Norvegų burlaivių bendruomenę (Norwegian Sloop Society of America).

Nors pirmas laivas Amerikos krantus pasiekė 1825 m., bet didesnė emigracija prasidėjo tik po gero dešimtmečio – 1836 m. Nuo 1836 m. iki 1866 m. apie 200 000 norvegų paliko šalį²⁶. Vėjo iš visos šalies, 95 proc. emigrantų pasilkdavo JAV. "Amerikiečių" laiskai – ryšiai į namus iš emigravusių giminaičių, buvusių kaimynų ir pažįstamų buvo labiausiai paplitęs žinių šaltinis apie Ameriką. Taip pat turistinės knygos, emigrantų vizitai skatino žmones emigruoti. Žmonės emigravo dėl išgalėjusio beteisėškumo valstietiškoje (jaunesnieji ūkininkų sūnūs, samdinių šeimos, ūkių darbininkai) visuomenėje, o tokios visuomenės sparčiai daugėjo dėl populiacijos augimo XIX a. 1-7 deš.²⁷. Norvegai bėgo į miestus ieškoti geresnio gyvenimo, o iš jų, nesulaukę darbo, kėlėsi į Ameriką, kuri siūlė nuosavą žemę. Pagal 1910 m. JAV gyventojų surašymą buvo suskaičiuota 800 000 norvegų.

Migracija iš Stavangerio persikėlė šiauriau į šalies vidurį ir kalnuotas vietoves²⁸. Daugiausia iš vidinių fjordų regionų ir centrinių kalnų rajonų. Emigrantai dažniausiai būdavo ūkininkai, kurie pardavė savo mažus ūkius, tam kad galėtų nusipirkti kelionę ir jaunesni ūkininkų

²² Børge Solem & Trond Austheim 1999, 2007, *Sources - Records to Norwegian emigrants - Time line*, <http://www.norwayheritage.com/emigration-records.htm> (žiūrėta 2013 11 06).

²³ *The Arrival*, <http://www.utvandrersenteret.no/index.cfm?id=158361> (žiūrėta 2013 11 08).

²⁴ People On The Move, <http://www.utvandrersenteret.no/index.cfm?id=158357> (žiūrėta 2013 11 08).

²⁵ Norway and conditions in Norway prior and during the emigration period, <http://digitalarkivet.uib.no/utstilling/eng/norge.htm> (žiūrėta 2013 11 09).

²⁶ Norway Emigration and Immigration, http://familysearch.org/learn/wiki/en/Norway_Emigration_and_Immigration (žiūrėta 2013 11 09).

²⁷ T. K. Derry, *Skandinavijos...*, p. 286.

²⁸ *The Pioneers*, <http://www.utvandrersenteret.no/index.cfm?id=158358> (žiūrėta 2013 11 08).

sūnūs, kurie nebuvo pajėgūs pratesti giminės. Po 1850 m. prie emigrantų prisijungė ir samdiniai bei žemesnės klasės žmonės iš kaimo vietovių. Jie daugiausia emigruodavo šeimomis tikėdamiesi ilgam apsisvyventi Amerikoje.

Sekančiais metais taip pat atvykdavo į JAV naujų emigrantų, kurie keliaudavo ketvirtosios klasės patalpose ir daugiausia laipindavosi Niujorko uoste iki 1850 m. Laivai nedažnai vykdavo į Norvegijos uostus, todėl norvegams tekdavo į Ameriką emigruoti iš Jungtinės Karalystės (JK), Brėmeno, Hamburgo (Vok.) ar Antverpeno (Oland.). Tik nuo 1913 m. prasidėjo tiesioginiai reisai iš Norvegijos į Ameriką, kai buvo įkurta Norvegijos Amerikos linija (Norwegian American Line)²⁹, tačiau jau po metų prasidėjęs I-asis pasaulinis karas (IPK) emigracijos srautus pakoregavo. 1850–1854 m. vis daugiau laivų su norvegais švartuodavosi ne Niujorke, o Kvebeke (Kanada)³⁰. Tai vyko dėl kelių priežasčių. Pirmiausia, 1849 m. buvo panaikintas Britų laivybos aktas (British Navigation Act – draudė užsieniečių gabenimą tarp Anglijos ir jos kolonijų tam, kad kolonijos vystytųsi Anglijos kryptimi ir sustabdyti tiesioginę kolonijinę prekybą su Olandija, Prancūzija ir kitomis Europos šalimis³¹) ir tai leido grįžti namo su brangiais kroviniiais. Taip pat reikia paminėti, kad Kvebeko valdžia ne itin rūpinosi imigrantų skaičiumi, todėl čia galėjo atvykti daugiau norvegų nei į Niujorką. Kvebekas tapo pagrindiniu imigrantų iš Skandinavijos tašku. Laivai vakarų kryptimi gabendavo keleivius, o rytų – medieną, todėl žmonių gabenimas apsimokėjo ir perplaukimo kaina buvo norvegams priimtina. Tačiau nepaisant to, vėliau 1866–70 m., kai didelės užsienio garlaivių kompanijos perėmė norvegų gabenimą, Niujorkas vėl tapo pagrindiniu norvegų emigrantų išlaipinimo tašku. Norvegai net iš kitų uostų keliaudavo ne tiesiogiai, o su persėdimais, tarkim atvykę į Halo (Hull) miestą laivu, toliau traukiniu vykdavo į Liverpulį ar Galzga, o iš ten jau į JAV. Daugiausia keliavo iš kaimo vietovių žmonės³². Jie pasiekdavo artimiausią miestą (dažniausiai Oslą, Kristiansandą, Stavangerį, Bergoną, Tronhaimą) ir iš jo laivais keliaudavo toliau.

Masinė norvegų emigracija prasidėjo 1865–1866 m., kai baigėsi amerikiečių pilietinis karas³³. Nuo 7 deš. per metus emigravo ne daugiau kaip 4710 asmenų iš Norvegijos ir šis skaičius buvo reikšmingiausias (2,86 iš tūkstančio) lyginant su kitomis Skandinavijos tautomis. Galima pasakyti, jog 1865–70 m. kas dešimtas Amerikos imigrantas buvo skandinavas. Vėliau kiek sumažėjo, tačiau po to 1881–1885 m. ir 1901–1905 m., vėl smakiai padidėjo ir nežymiai keitėsi iki pat IPK³⁴. Keletas laivų kompanijų savininkų pastebėjo, jog galima neblogai uždirbti iš emigrantų

²⁹ The Crossing of the Atlantic sea, a development in technology and comfort, <http://digitalarkivet.utb.no/utstilling/eng/cross.htm> (žiūrėta 2013 11 09).

³⁰ Sue Swiggum & Børge Solem 1999-2007, *Canadian Records (1865-1935)*, <http://www.norwayheritage.com/canadian-passenger-records.htm> (žiūrėta 2013 11 07).

³¹ *Navigation Acts*, http://en.wikipedia.org/wiki/Navigation_Acts (žiūrėta 2013 11 07).

³² Børge Solem, *The largest, the fastest and most comfortable ships - by steamship across the ocean*, http://www.norwayheritage.com/by_steamship.htm (žiūrėta 2013 11 07).

³⁴ T. K. Derry, *Skandinavijos...*, p. 285.

transportavimo į Ameriką. Jie gabeno žmones į Ameriką, o atgal į Europą parsiveždavo įvairius krovinius. Dažnai iš noro užsidirbti buvo priimama daugiau nei leidžama keleivių, kurie tikslu uostą pasiekdavo sergantys ir išsekę³⁵. Gabenimo sąlygos buvo klaidingos, Norvegijos laikraščiai rašė apie šias problemas. Norvegų migracija ryškiau pradėjo augti nuo 1860 m., jau vien 1853 m. išvyko 6050 norvegų, 1866 m. – 15 455, o 1882 m. – 28 804³⁶. 1825–1865 m. iš Norvegijos išvyko 78 000 norvegų³⁷. Tai įtakojo žymiai padidėjusi populiacija (1810 m. – 882 000, 1865 m. – 1,7 mln. gyv.) ir ne visi galėjo apsirūpinti iš žemės ūkio, žvejybos ar medienos, todėl žmonės traukė link Amerikos. Savaimė suprantama, buvo metų ir kai daug mažiau emigruodavo, bet didėjimo tendencija išlikdavo. Taip pat emigracijos pagyvėjimas buvo 1880–1893 m., kai emigruodavo jauni, išsilavinę, neturintys šeimų žmonės³⁸. 1931–1939 m. kasmet vidutiniškai emigruodavo 580 žmonės. Nors dauguma emigruodavo iš kaimo vietovių, tačiau nuo 1870 m. žmonių iš miestų emigracija aplenkė pastaruosius³⁹. Taip pat pastebima, kad daugiau emigruodavo vyrų nei moterų. Emigrantai budavo jauni, 15–29 m. žmonės⁴⁰. Dar reikia paminėti, jog prieškarui buvo paplitusi vienišų žmonių emigraciją, o maždaug nuo 1930 m. paplito emigracija šeimomis. XIX a. norvegų imigrantai buvo raštingi žmonės, skaitė norvegiškus laikraščius, noveles⁴¹. Emigracija buvo taip paveikusi žmones, jog net liaudies pasakose atsispindėjo amerikietiškos svajonės ar norai sugrįžti namo⁴². Taip pat Amerika buvo tarsi išsigelbėjimas nuo Europos suvaržymų ir tai lietė ne tik religinius dalykus, bet ir socialinius. Joje žmonės laisviau jausdavosi, ypač tie, kurie buvo nevedę ar vėlai vedę⁴³.

Transatlantinės kelionės buvo pavojingos ir daug keleivių neišgyvendavo dėl sunkių sąlygų⁴⁴. Buvo limitas kiek keleivių galima gabenti ir kaip laivas gali būti pritaikytas ir aprūpintas kelionėms. Laive budavo 100–400 keleivių ir dažnai patalpos budavo perpildytos⁴⁵. Dauguma žmonių buvo plaukdinami kaip ketvirtosios klasės keleiviai ir traktuojami kaip kroviniai. Kelionės iš Norvegijos iki Amerikos vidutiniškai trukdavo 53 dienas⁴⁶. Ilgiausiai – 100 dienų, trumpiausiai – 25. Taigi galima susidaryti vaizdą, jog norvegai, kaip ir kiti europiečiai, siekė geresnio gyvenimo ir nepaisant visų emigracijos vargų keliavo savo amerikietiškos svajonės link.

³⁵ European emigration. Historical records. Norway. Business with the Emigrants. <http://www.european-emigration.com/no/business.html> (žiūrėta 2013 11 12).

³⁶ Norwegian emigrants to USA, <http://digitalarkivet.uib.no/utstilling/eng/stati.htm> (žiūrėta 2013 11 09).

³⁷ *The Pioneers*, <http://www.utvandresenteret.no/index.cfm?id=158358> (žiūrėta 2013 11 08).

³⁸ Waves of Norwegian Immigrants, <http://www.energyofanation.org/3f9c3958-cff6-43ed-a9bf-05b8ad118870.html?nodeid=> (žiūrėta 2013 11 13).

³⁹ J. E. Backer, Norwegian Migration 1856-1960, *International migration*, Volume 4, issue 3-4, 1966, p. 172.

⁴⁰ J. E. Backer, Norwegian Migration...p. 173.

⁴¹ Ten pat, p. 555.

⁴² Ten pat, p. 558.

⁴³ John Gjerde, Anne McCants, Fertility, Marriage, and Culture: Demographic Processes Among Norwegian Immigrants to the Rural Middle West, *The Journal of Economic History*, Vol. 55, Nr. 4, (Dec., 1995), p. 860.

⁴⁴ Sue Swiggum, Trond Austheim & Berge Solem, *US arrivals - Customs Passenger Lists*, <http://www.norwayheritage.com/US-passenger-arrivals.htm> (žiūrėta 2013 11 07).

⁴⁵ A Century of Norwegian Emigrant Routes, <http://home.online.no/~fdbred/emirou.htm> (žiūrėta 2013 11 12).

⁴⁶ Berge Solem, *The largest, the fastest and most comfortable ships - by steamship across the ocean*, http://www.norwayheritage.com/by_steamship.htm (žiūrėta 2013 11 07).

3. 2. Gyvenvietės ir užsiėmimai JAV

Pirmieji emigrantai įsikūrė Ročesteryje, Niujorko valstijoje⁴⁷. Antroji norvegų gyvenvietė susiformavo Foxriveryje, Ilinojaus valstijoje. XIX a. 5 deš. Viskonsinas tapo pagrindiniu norvegų gyvenviečių centru ir čia vyko norvegų-amerikiečių įvairi veikla iki pilietinio karo (1862–1865). Šioje valstijoje įžymiausia norvegų gyvenvietė buvo Muskego. Nuo XIX a. vidurio daugiausia norvegai-amerikiečiai kurdavosi vidurinėse vakarinėse valstijose, ypač Minesotoje, Viskonsine, Šiaurės ir Pietų Dakotoje, Ajovoje ir Ilinojuje⁴⁸.

Įstatymas, suteikiantis naujakuriams naudojamo sklypo nuosavybės teisę (Homestead Act, 1862), kuris suteikė kiekvienam amerikiečiui 160 akrų valstybinės žemės, padidino susidomėjimą žemėmis ir padarė prieinamą skandinavų įsikūrimui Minesotoje⁴⁹. XIX a. 8 deš. skandinavai aplenkė vokiečius ir tapo didžiausia gimusiųjų svetur elementu Minesotos populiacijoje. Norvegai buvo gausiausia grupė iš skandinavų XIX a. 8 deš. ir 1875 m. pirma ir antra kartos, kurių buvo 84 000, gyveno šioje valstijoje. 1990 m. 757 212 žmonės Minesotoje patvirtino savo norvegišką kilmę.

Norvegai Amerikoje buvo labai prisirišę prie žemės ir ūkininkavimo. Jie buvo labiausiai kaimo žmonės iš visų didžiųjų imigrantų grupių, gyveno nedidelėmis bendruomenėmis, iš pradžių ne itin reikšdavosi visuomenėje. 1990 m. beveik pusė norvegų kilmės žmonių užsiėmė ūkininkavimu ar dirbo fermose.

Norvegai traukė į vakars, kūrėsi Viskonsine, Minesotoje. Dauguma norvegų įsikūrė vakarų pakrantėje, Vašingtono valstijoje. Žmonės užsiėmė menkių, silklių, lašišos gaudymu čia ir Aliaskoje. Apie 1900 m. jie kontroliavo otų gaudymo flotilės, kurios 95 proc. buvo norvegiškos tuo metu. Taip pat daug norvegų dirbo miško pramonėj, lentpjūvėse, medkirčiais dideliuose miškuose Oregono ir Vašingtono valstijose.

Daugiausia norvegų gyveno dideliuose miestuose tokiuose, kaip Čikaga, Mineapolis ir Niujorkas. 1900 m. 41 551 asmuo iš pirmos ir antros norvegų kartos gyveno Čikagoje, o jau 1920 šis skaičius išaugo iki 47 235. Tada Čikaga buvo laikoma trečiu didžiausiu norvegišku miestu po Oslo ir Bergeno⁵⁰. Niujorke 1900 m. norvegų buvo suskaičiuota 11 387, o jau 1930 – 62 915. Dauguma jų – 23 090 – gyveno Bruklina. Niujorkas aplenkė Čikagą, kurioje tuo metu gyveno 55 948 norvegai ir tapo labiausiai norvegų apgyvendintu centru ne Norvegijoje. Mineapolis, nors ir gyveno jame mažiau norvegų nei Čikagoje ir Niujoke, bet ilgainiui pradėjo pretenduoti į naują

⁴⁷ *Pioneer Settlements*, <http://www.utvandrersenteret.no/index.cfm?id=158362> (žiūrėta 2013 11 08).

⁴⁸ *Westward Movement*, <http://www.utvandrersenteret.no/index.cfm?id=158363> (žiūrėta 2013 11 08).

⁴⁹ Ten pat (žiūrėta 2013 11 08).

⁵⁰ In the Cities, <http://www.utvandrersenteret.no/index.cfm?id=158364> (žiūrėta 2013 11 09).

norvegų-amerikiečių sostinę, nes jis buvo norvegų populiacijos centre aukštutinėje centrinėje dalyje (Minesota, Viskonsinas, Ilinojus, Dakota), kurioje telkėsi norvegai.

Dauguma norvegų rasdavo darbo pastatų versle ar statybose. Kai kurie tapo išymus dėl savo sukurtų architektūrinių darbų, kiti tapo dailidėmis ar siuvėjais. Čikagoje norvegai buvo ryškūs plaukiojime Didžiuosiuose ežeruose kaip jūreiviai, kapitonai ar laivų statytojai. Daug moterų dirbo siuvėjomis, bet dauguma buvo namų šeimininkės.

3.3. Socialinės veiklos

Amerikos norvegai savo geriausius laikus išgyveno tarp 1895 m. ir 1925 m. Didelės norvegiškai kalbančios grupės miestuose ir provincijose organizavosi į įvairias asociacijas ir grupes⁵¹. Kaimo vietovėse regioniniais ryšiais pagrįstos grupės buvo suformuotos 1899 m., o savanoriškos asociacijos kūrėsi miestuose. Blaivybės susirinkimai, chorų grupės, sporto klubai, tautinių šokių grupės, religinės bendruomenės, taip pat kaip ir politinės ir prekybos susivienijimai traukė daugelį norvegų. Dauguma šių veiklų į savo darbą įtraukė ir norvegų kalbos saugojimą, tradicijas ir papročius ir savo nuostatas, kaip Sons of Norway⁵². Ši organizacija buvo įkurta 1895 m. ir iki šiol yra didžiausia norvegų-amerikiečių organizacija pasaulyje, kuri rūpinasi norvegų paveldo ir kultūros puoselėjimu ir išsaugojimu. Daughters of Norway – kita organizacija vienijanti norvegų kilmės moteris užsienyje, kurios nori išsaugoti norvegišką paveldą, tarp narių palaikytų istorijos žinojimą, kultūrą ir stiprius savitarpio ryšius⁵³. Visuomenę taip pat vienijo liuteronų bažnyčia. Dažnai *norvegai* ir *liuteronai* buvo tarsi sinonimas⁵⁴.

Norvegų patriotizmas savo viršūnę pasiekė 1925 m., kai tūkstančiai norvegų-amerikiečių susirinko Mineapolyje–San Paule švęsti ir paminėti šimtųjų pirmųjų norvegų imigrantų atvykimo metinių progą⁵⁵. Dabar, Gegužės 17-oji Norvegijos konstitucijos diena, yra svarbiausias festivalis ir įžymiausias simbolis išreiškiantis norvegų-amerikiečių kultūrą.

Nusivylimas visuomene, geresnio gyvenimo svajonės pastūmėjo vykti anapus vandenyno. Dauguma emigrantų buvo vargingesnio sluoksnio ir atokesnių vietovių, tačiau mokėjo puikiai prisitaikyti naujoje aplinkoje⁵⁶. Norvegai JAV įsitraukė ir į visuomeninę veiklą (buvo Senato, Atstovų rūmų nariais). Norvegai labai palankiai vertino savo naująją tėvynę, daug geriau

⁵¹ Proudness, <http://www.utvandersenteret.no/index.cfm?id=158365> (žiūrėta 2013 11 09).

⁵² Sons of Norway, <http://www.sofn.com/home/index.jsp> (žiūrėta 2013 11 12).

⁵³ Daughters of Norway, <http://www.daughtersofnorway.org/> (žiūrėta 2013 11 12).

⁵⁴ Odd. S. Lovoll, *The Promise Fulfilled. A Portrait of Norwegian Americans Today*, University of Minnesota Press, Minneapolis, p. 85.

⁵⁵ Proudness, <http://www.utvandersenteret.no/index.cfm?id=158365> (žiūrėta 2013 11 09).

⁵⁶T. K. Derry, *Skandinavijs*..., p. 317.

nei kiti imigrantai. Jie pelnė vietinių pagarbą ir tai padėjo išsaugoti savo kultūrą (liuteronų Bažnyčią, lavinimo įstaigas). Diaspora Amerikoje buvo beveik homogeniška, bet prieš IPK ėmė nykti, o karo metų visai buvo nutrūkęs naujakurių norvegų atvykimas. Nepaisant to, norvegai išlaikė liuteronų Bažnyčios organizaciją, kuriose nors ir vyravo anglų kalba, bet vis tiek turėjo nacionalinį pagrindą, palaikė ryšius su tėvyne. Pastarieji ypač buvo palaukiami per laiškus emigrantų giminaičiams ir draugams, kuriuose buvo išreiškiamas tėvynės ilgesys, gyvenimo sąlygos ir lūkesčiai⁵⁷. Buvo kuriamos skandinavų aukštojo mokslo institucijos, kurių iki IPK buvo 25.

3.4. Reemigrantai

1900–1930 m. apie 4 mln. europiečių imigrantų grįžo visam laikui iš Amerikos namo. Norvegų, švedų ir danų kartu sugrįžimo procentas buvo 15.4 1899–1924 m. 1920 m. norvegų surašyme buvo užregistruota beveik 50 000 Amerikoje gyvenusių ir grįžusių namo žmonių. Iš jų trys ketvirtadaliai buvo gyvenę Amerikoje nuo 2 iki 9 metų. Didžioji dauguma grįžo į kaimo vietas iš kurių jie emigravo. Iš viso 1891–1940 m. grįžo 155 000 norvegai, t.y. 25 proc. emigravusių (625 500)⁵⁸. Buvo daug priežasčių dėl kurių keliavo namo. Dauguma tų, kurie grįžo namo buvo pasiekę savo tikslus JAV ir sutaupas investavo į ūkį – pirko naujus padargus, žemę, kai kurie investavo į vietinį verslą. Kai kurie skundėsi, kad norvegų ūkis atsilieka 50 metų ir stengėsi jį pagerinti. Kiti grįžo namo su nualinta sveikata. Sunkus darbas ir ilgos dienos JAV turėjo aukštą kainą. Taip pat grįždavo dėl ilgesio tėvynei. Kiti grįžo, nes nepritapo JAV, ypač prieš IPK, kai vietiniai amerikiečiai niekindavo tuos, kurie nebuvo 100 proc. amerikiečiai.

Reemigrantai atnešė daug naujovių į įvairias sritis: naujus žodžius, amerikietiško stiliaus namus, neįprastus drabužius, kitokias ideologijas ir nuomones⁵⁹. Dauguma grįžusių rodė savo atvirumą, kuris šokiruodavo senolius ir padėjo transformuoti valstiečių gyvenimą. Dažnai jie buvo traktuojami kaip žmonės propaguojantys brangius įpročius ir esantys be kultūros⁶⁰. Reemigracija prisidėjo prie kultūrų maišymosi, kuris skatino pasikeitimus ir padėjo palaipsniui Europos ir Amerikos kultūrų integracijai. Tačiau buvo ir kitokia reemigracijos įtaka. 1896 m. buvo parodytas pirmas viešas filmas JAV, po 8 metų, 1904 m. Osle buvo atidarytas pirmasis kino teatras. 1914 m. visoje Norvegijoje buvo daugiau nei 150 kino teatrų. Pusė juose rodomų filmų buvo amerikietiški. Amerikietiški filmai, muzika, pramogos darė didelę įtaką tiek Europai, tiek ir Norvegijai.

⁵⁷ Solveig Zempel, *In Their Own Words. Letters from Norwegian Immigrants*, University of Minnesota Press.

⁵⁸ J. E. Backer, *Norwegian Migration 1856-1960, International migration, Volume 4, issue 3-4, 1966, p. 174.*

⁵⁹ *The Returnees and Newcomers*, <http://www.utvandresenteret.no/index.cfm?id=158366> (žiūrėta 2013 11 09).

⁶⁰ Odd. S. Lovoll, *The Promise Fulfilled. A Portrait of Norwegian Americans Today*, University of Minnesota Press, Minneapolis, p. 38.

3.5. Kitos emigracijos šalys

Norvegai traukė ne tik į Šiaurės Amerikos žemyną, bet ir į tolimesnius kraštus. **Naujosios Zelandijos** Šiaurės sala buvo tankiai apaugusi miškais ir turėjo būti paruošta apsigyvenimui. Žmonės, norintys čia įsikurti turėjo būti pripratę prie varginančių sąlygų ir kuklaus gyvenimo, ūkininkai ir mokantys tvarkyti medieną⁶¹. Britų emigracijos sumažėjimas ir paklausa užsigrūdintųjų žmonių miškingų žemių apgyvendinimui atkreipė Naujosios Zelandijos vyriausybės dėmesį į Norvegiją, kurios gyventojai buvo prisitaikę prie panašių gyvenimo sąlygų. Pirmi imigrantai įsikūrė Manawatu provincijoje, norvegai čia turėjo 2 gyvenvietes. Naujakuriai buvo aprūpinami transportu nuo uostų iki jų gyvenamosios vietos, 3–4 dienų per savaitę darbu už kurį mokėjo po 50 centų per dieną.

Australijoje pagal 2011 m. duomenis 23 000 asmenys pripažino norvegišką kilmę⁶², grynų norvegų yra 2700⁶³. Norvegai į Australiją atvyko 1851 m. kai prasidėjo aukso karštinė, manoma, jų tada buvo apie 5000⁶⁴. 1871–1875 m. 1500 žmonių emigravo iš Norvegijos į Australiją, tačiau jų buvo daug mažiau nei Naujojoje Zelandijoje ar Pietų Viktorijoje. Dabar norvegai Australijoje švenčia nacionalines Norvegijos šventes, atvyksta daug studentų studijuoti. Brisbane švenčiama Norvegijos konstitucijos diena yra didžiausia norvegiška šventė pietų pusrutulyje.

Taip pat nedidelė skandinavų populiacija yra Buenos Airėse, **Argentinoje**⁶⁵. Ji buvo susijusi su skandinavų jūreivių šeimomis. **Brazilijoje** nėra aišku kiek yra norvegų. Jie pradėjo atsikelti XIX a. vid⁶⁶.

Iš šaltinių galima numanyti, kad **Pietų Afrikoje** (Natalyje) yra ten norvegų, tačiau konkretnės informacijos nerandama. Yra vienas straipsnis minintis pirmus norvegų emigrantus Natalyje 1879⁶⁷ m., tuomet laivu Debora atplaukė 49 norvegai. Jie taip pat buvo aplankę ir Madagaskarą, bet Natalis pasirodė patrauklesnė vieta įsikurti.

Kulos pusiasalis (Murmansko sritis, Rusija) irgi yra norvegų, pagal 2010 m. duomenis 98⁶⁸. 1860 m. caras Aleksandras II leido norvegams keltis į Kolos pusiasalį. Jie ten žvejojo, prekiaavo su Norvegija, palaikė su ja ryšius. Kai kurie po Rusijos revoliucijos 1917 m.

⁶¹ 1999 - R E (BOB) HANSEN, *NORSEWOOD - NEW ZEALAND*, http://www.norwayheritage.com/articles/templates/norwegian_settl.asp?articleid=18&zoneid=17 (žiūrėta 2013 11 07)

⁶² Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade, Norway country brief, http://www.dfat.gov.au/geo/norway/norway_brief.html (žiūrėta 2013 11 12).

⁶³ Norwegian, <http://www.sbs.com.au/yourlanguage/norwegian/highlight/page/id/273260/n/A-day-in-the-life-of-Lloyd-Kleppe/in/english> (žiūrėta 2013 11 12).

⁶⁴ Norwegian Australian, http://en.wikipedia.org/wiki/Norwegian_Australian (žiūrėta 2013 11 12).

⁶⁵ Norway Emigration and Immigration, http://familysearch.org/learn/wiki/en/Norway_Emigration_and_Immigration (žiūrėta 2013 11 09).

⁶⁶ Scandinavian Brazilian, http://en.wikipedia.org/wiki/Scandinavian_Brazilian#cite_note-1 (žiūrėta 2013 11 12).

⁶⁷ How the first norwegian emigrants came to Natal, <http://salbu.co.za/debora/DeboraMercury.html> (žiūrėta 2013 11 12)

⁶⁸ Kola Norwegians, http://en.wikipedia.org/wiki/Kola_Norwegians (žiūrėta 2013 11 12)

grįžo, tačiau bet dauguma pasiliko, jų 1917 m. buvo apie 1000. Pagal sovietmečio politiką svetimšaliai turėjo būti išvaryti iš valstybės, o tai sumažino norvegų populiaciją Koloje.

XIX a. taip pat buvo paplitusi meno žmonių emigracija. Jie savo talentą plėtodavo Diuseldorfe, Miunchene, Vienoje, Romoje, Paryžiuje. Taip pat užsienyje susirasdavo turtingų globėjų, kurie galėdavo juos remti ir įvertinti⁶⁹.

Skandinavai buvo tokie žmonės, kuriems nelabai rūpėjo negyvenamų regionų atradimu ar užkariavimu, kaip didžiosios imperinės valstybės⁷⁰. XIX a. norvegų misionieriai vyko į Aziją, Afriką. Jie skyrėsi nuo kitų europiečių misionierių tuo, jog skandinavų Bažnyčia turėjo gerą reputaciją, nekėlė asociacijų su užkariavimu⁷¹. Jie pagrindiniai buvo Madagaskare skleidžiant religiją, bendravo su santalais (dab. Balgladėšas). Norvegai ne tik buvo aistringi liuteronai, bet ir daug nuveikė sveikatos ir švietimo srityse. Nors skandinavų ekonominė padėtis nebuvo itin stipri, tačiau jie sugebėjo teikti paramą savanoriškoms užsienio misijoms.

XX a. pr. iš Norvegijos emigravo 8.3 iš 1000, tai nemažas skaičius palyginus su teritorijos ir gyventojų skaičiumi⁷². 1800-1940 m. iš Skandinavijos emigravo apie 2 mln. žmonių. 1825-1915 m. emigravo 750 000 norvegų į Ameriką⁷³. Nuo 1820 m. iki 1939 m. iš Norvegijos išvyko daugiau nei 800 000 žmonių⁷⁴, kituose šaltiniuose teigiama, kad apie 900 000⁷⁵.

3. 6. XX a. antra pusė – XXI a. pr.

Antrojo pasaulinio karo metais Norvegija buvo okupuota Vokietijos. Buvo daug pabėgėlių iš Norvegijos⁷⁶. Nepaisant to, nėra jokių statistinių duomenų apie norvegų emigraciją per Atlantą ar apskritai į kitas šalis ar žemynus karo metu⁷⁷.

Migracijos atoslūgis ir bangos gali būti paaiškinti vietinių ir tarptautinių ekonominių aplinkybių sąveikoje⁷⁸. Ekonomikos augimas ir plėtra pokarinėje Norvegijoje ir nauja tautinė kvotų sistema JAV 1960 m. sumažino transatlantinę emigraciją iš Norvegijos. Nedaugiau 49 500 norvegų emigravo į JAV 1946-1978 m. Taip pat ir 1924 m. įvesta JAV kvota stipriai sumažino imigrantų

⁶⁹T. K. Derry, *Skandinavijos...*, p. 324.

⁷⁰Ten pat, p. 333.

⁷¹Ten pat, p. 334.

⁷²Adam McKeown, *Global Migration, 1846–1940*, *Journal of World History*, Volume 15, Number 2, June 2004, p. 160.

⁷³Folktales and Norwegian Migration, *The Journal of Popular Culture*, Volume 2, issue 4, 1969, p. 558.

⁷⁴The Norwegian emigration - 175 years, <http://digitalarkivet.uib.no/utstilling/eng/main.htm> (žiūrėta 2013 11 09).

⁷⁵Norway emigration and immigration, http://familysearch.org/learn/wiki/en/Norway_Emigration_and_Immigration (žiūrėta 2013 11 09)

⁷⁶T. K. Derry, *Skandinavijos...*, p. 379.

⁷⁷J. E. Backer, *Norwegian Migration 1856-1960*, *International migration*, Volume 4, issue 3-4, 1966, p. 176, 177.

⁷⁸The Returnees and Newcomers, <http://www.utvandrerenteret.no/index.cfm?id=158366> (žiūrėta 2013 11 09)

srautu, kurie išliko panašūs iki šių dienų⁷⁹. Naujų imigrantų stoka atsiliepė diasporai ir buvo prarandamas diasporos ir gimtosios valstybės ryšys, jie nematė kultūrinės, ekonominės, politinės naudos iš savo šalies, todėl tai skatino susilieti su vyraujančia visuomene⁸⁰.

Nuo 1825 m. iš Norvegijos emigravo apie 900 000 žmonių. Norvegai iš europiečių nusileidžia tik ariams pagal srautus. 1825-1925 m. – 800 000, trečdalis norvegų populiacijos⁸¹.

1990 m. pagal Amerikoje vykusį surašymą 3 869 395 amerikiečiai pripažino turintys norvegiškų šaknų iš ankstesnių kartų⁸². 2000 m. surašymo duomenimis dauguma norvegų-amerikiečių vis dar gyvena Minesotos ir Viskonsino valstijose⁸³. Šiuo metu norvegų emigracija nėra labai didelė dėl valstybės geros ekonominės ir socialinės padėties.

⁷⁹

The Norwegians,
<http://www.loc.gov/teachers/classroommaterials/presentationsandactivities/presentationsandactivities/immigration/scandinavian3.html> (žiūrėta 2013 11 13).

⁸⁰ Gabriel Sheffer, *Diaspora Politics. At Home Abroad*, Cambridge University Press, United Kingdom, 2003, p. 208.

⁸¹ European emigration. Historical records. Norway. <http://www.european-emigration.com/no/index.html> (žiūrėta 2013 11 12).

⁸² Odd. S. Lovoll, *The Promise Fulfilled. A Portrait of Norwegian Americans Today*, University of Minnesota Press, Minneapolis, p. 1.

⁸³ European emigration. Historical records. Norway. Where did they go? <http://www.european-emigration.com/no/business.html> (žiūrėta 2013 11 12).

4. IŠVADOS

1. Europos šiaurėje susitelkusi norvegų tauta per ilgus amžius neblaškoma negandų gyvavo ir propagavo laivininkystę. Jie nebuvo dideli užkariautojai, daugiau keliautojai ir prekybininkai, kartais plėšikai, kurie Europoje buvo pagarsėję kaip vikingai. Kelių amžių priklausomybė nuo Danijos norvegų migraciją realiai siejo daugiausia su šia šalimi ir jos reikalavimais.
2. XIX a. prasidėjusi norvegų emigracija yra buvo masinė ir dėl jos susiformavo norvegų diasora. Ji yra labai netolygiai pasiskirsčius įvairiose pasaulio šalyse. Daugiausia norvegų kilmės yra JAV, kitose šalyse jų daug mažiau, kai kur iki 100. Nepaisant skaičių, diasporos palaiko santykius su tėvynę, o vietiniai norvegai domisi išeiviais.
3. Bene per šimtą metų emigravo apie trečdalį norvegų tautos. Jie įsikūrė įvairiuose pasaulio kampeliuose. Vienur susiliejo su vyraujančia tauta, kitur įsikūrė uždaroje visuomenėse ir palaikė savo tautiškumą. Buvo įkurta daug organizacijų vienijančių išeivius.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Internetiniai ištekliai
1. 1999 - R E (BOB) HANSEN, *NORSEWOOD - NEW ZEALAND*, http://www.norwayheritage.com/articles/templates/norwegian_settl.asp?articleid=18&zoneid=17 (žiūrėta 2013 11 07)
2. A Century of Norwegian Emigrant Routes, <http://home.online.no/~fndbred/emirou.htm> (žiūrėta 2013 11 12)
3. Adam McKeown, Global Migration, 1846–1940, *Journal of World History*, Volume 15, Number 2, June 2004, p. 160.
4. Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade, Norway country brief, http://www.dfat.gov.au/geo/norway/norway_brief.html (žiūrėta 2013 11 12)
5. Børge Solem, *The largest, the fastest and most comfortable ships - by steamship across the ocean*, http://www.norwayheritage.com/by_steamship.htm (žiūrėta 2013 11 07)
6. Daughters of Norway, <http://www.daughtersofnorway.org/> (žiūrėta 2013 11 12)
7. European emigration. Historical records. Norway. Business with the Emigrants. <http://www.european-emigration.com/no/business.html> (žiūrėta 2013 11 12)
8. European emigration. Historical records. Norway. <http://www.european-emigration.com/no/index.html> (žiūrėta 2013 11 12)
9. European emigration. Historical records. Norway. Where did they go? <http://www.european-emigration.com/no/business.html> (žiūrėta 2013 11 12)
10. Gabriel Sheffer, *Diaspora Politics. At Home Abroad*, Cambridge University Press, United Kingdom, 2003, p. 208.
11. How the first norwegian emigrants came to Natal, <http://salbu.co.za/debora/DeboraMercury.html> (žiūrėta 2013 11 12)
12. http://lt.wikipedia.org/wiki/Leifas_Eriksonas (žiūrėta 2013 10 23)
13. http://lt.wikipedia.org/wiki/Norvegijos_istorija (žiūrėta 2013 10 23)
14. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/2197762?dopt=Abstract> (žiūrėta 2013 10 23)
15. In the Cities, <http://www.utvandresenteret.no/index.cfm?id=158364> (žiūrėta 2013 11 09)
16. Journal of popular culture
17. Kola Norwegians, http://en.wikipedia.org/wiki/Kola_Norwegians (žiūrėta 2013 11 12)
18. *Navigation Acts*, http://en.wikipedia.org/wiki/Navigation_Acts (žiūrėta 2013 11 07)
19. Norway and conditions in Norway prior and during the emigration period, <http://digitalarkivet.uib.no/utstilling/eng/norge.htm> (žiūrėta 2013 11 09)
20. Norway Emigration and Immigration, http://familysearch.org/learn/wiki/en/Norway_Emigration_and_Immigration (žiūrėta 2013 11 09)
21. Norwegian Australian, http://en.wikipedia.org/wiki/Norwegian_Australian (žiūrėta 2013 11 12)
22. Norwegian emigrants to USA, <http://digitalarkivet.uib.no/utstilling/eng/stati.htm> (žiūrėta 2013 11 09)
23. Norwegian, <http://www.sbs.com.au/yourlanguage/norwegian/highlight/page/id/273260/t/A-day-in-the-life-of-Lloyd-Kleppe/in/english> (žiūrėta 2013 11 12)
24. People On The Move, <http://www.utvandresenteret.no/index.cfm?id=158357> (žiūrėta 2013 11 08)
25. *Pioneer Settlements*, <http://www.utvandresenteret.no/index.cfm?id=158362> (žiūrėta 2013 11 08)
26. Proudness, <http://www.utvandresenteret.no/index.cfm?id=158365> (žiūrėta 2013 11 09)

27. Scandinavian Brazilian, http://en.wikipedia.org/wiki/Scandinavian_Brazilian#cite_note-1 (žiūrēta 2013 11 12)
28. Solveig Zempel, In Their Own Words. Letters from Norwegian Immigrants, University of Minnesota Press.
29. Sons of Norway, <http://www.sofn.com/home/index.jsp> (žiūrēta 2013 11 12)
30. Sue Swiggum & Børge Solem 1999-2007 , *Canadian Records (1865-1935)*, <http://www.norwayheritage.com/canadian-passenger-records.htm> (žiūrēta 2013 11 07)
31. *The Arrival*, <http://www.utvandersenteret.no/index.cfm?id=158361> (žiūrēta 2013 11 08)
32. The Crossing of the Atlantic sea, a development in technology and comfort, <http://digitalarkivet.uib.no/utstilling/eng/cross.htm> (žiūrēta 2013 11 09)
33. The Norwegian emigration - 175 years, <http://digitalarkivet.uib.no/utstilling/eng/main.htm> (žiūrēta 2013 11 09)
34. The
<http://www.loc.gov/teachers/classroommaterials/presentationsandactivities/presentations/immigration/scandinavian3.html> (žiūrēta 2013 11 13)
Norwegians,
35. *The Pioneers*, <http://www.utvandersenteret.no/index.cfm?id=158358> (žiūrēta 2013 11 08)
36. The Returnees and Newcomers, <http://www.utvandersenteret.no/index.cfm?id=158366> (žiūrēta 2013 11 09)
37. The Returnees and Newcomers, <http://www.utvandersenteret.no/index.cfm?id=158366> (žiūrēta 2013 11 09)
38. Waves of Norwegian Immigrants, <http://www.energyofanation.org/3f9c3958-cf6f-43eda9bf-05b8ad118870.html?nodeid=> (žiūrēta 2013 11 13)
39. *Westward Movement*, <http://www.utvandersenteret.no/index.cfm?id=158363> (žiūrēta 2013 11 08)

2. Literatūra

1. Folktales and Norwegian Migration, *The Journal of Popular Culture*, Volume 2, issue 4, 1969, p. 558.
2. J. E. Backer, Norwegian Migration 1856-1960, *International migration*, Volume 4, issue 3-4, 1966, p. 173.
3. J. E. Backer, Norwegian Migration 1856-1960, *International migration*, Volume 4, issue 3-4, 1966, p. 174.
4. John Gjerde , Anne McCants, Fertility, Marriage, and Culture: Demographic Processes Among Norwegian Immigrants to the Rural Middle West, *The Journal of Economic History*, Vol. 55, Nr. 4, (Dec., 1995), p. 860.
5. Odd. S. Lovoll, *The Promise Fulfilled. A Portrait of Norwegian Americans Today*, University of Minnesota Press, Minneapolis, p. 85.
6. T. K. Derry, *Skandinavijos istorija*, Vilnius, 1995, p. 28.